

Török Virág

A TESLA GÁZVEZETÉK LEHETSÉGES HATÁSAI AZ EURÓPAI UNIÓ BALKÁN FÉLSZIGETET ÉRINTŐ ENERGIAPOLITIKÁJÁRA

DOI 10.17047/HADTUD.2017.27.E.27

Rezümé:

Globalizált világunkban az energiabiztonság szavatolása nagyban befolyásolja a regionális együttműködések trendjeit is. Ez égetően fontos kérdés az Unió és a Nyugat-Balkán számára is, mely a Tesla gázvezeték projekt megvalósulásával megoldást nyújtana a Unió gáz importfüggőségre és támogatná a balkáni régió uniós integrációját is.

Kulcsszavak:

Tesla, energiabiztonság, földgáz, Nyugat-Balkán

Török, Virág

THE TESLA NATURAL GAS PIPELINE POSSIBLE EFFECTS TO THE EUROPEAN UNION'S ENERGY POLITICS IN CONNECTION WITH THE BALKANS

Abstract:

In our globalized world the guarantee of energy safety acutely influences the trends of regional cooperation. It is a highly argued question for the European Union (EU) and for the Western Balkans, too. The Tesla pipeline might be the right answer for both of them: it could fight against to the huge natural gas exposure of the Union and it could support the integration of the Balkans into the EU.

Keywords:

Tesla, energy safety, natural gas, Western Balkans

Századunk egyik legégetőbb problémája az energiaellátás biztonsága. A jelen tanulmány témája az energiabiztonság kérdése, amelyet a szakirodalom a gazdasági biztonság részeként definiál. Az energia kérdése logikailag a gazdasági biztonság szavatolásán keresztül kapcsolódik a biztonság fenntartásához, „... hiszen a gazdasági biztonság egyik meghatározó szegmense az energiától, az alapanyagoktól való függés”¹ – írja Jobbágy Szabolcs

A hagyományos energiaforrások jó része kifogyóban van, így aki energiához jut, az hatalomhoz is jut. Az energiahordozókért folyó versengés geopolitikai feszültségeket, vagy akár közvetlen konfrontációkat is generál. Az „energiaéhség” kielégítése, az energiabiztonság tehát nagy figyelmet, átgondolt tervezést, cselekvést igényel egy-egy országon belül és nemzetközi szinten egyaránt.

Feltevésém szerint mindenképpen szükséges volna egy új gázvezeték megépítésére a Nyugat-Balkánon keresztül. Ez nemcsak az Európai Uniónak, de az Oroszországi Föderációnak is érdekében áll. A következőkben áttekintem a vezetékes

¹ Jobbágy Szabolcs: Hazai és EU energiabiztonság és a megújuló energiaforrások. Hadmérnök, 2010. V. évf. 3. sz. 49. o. http://hadmernok.hu/2010_3_jobbagy.pdf (letöltve: 2016. 09. 19.)

földgázellátás megvalósulásának hátterét és diplomáciai mozgatórugóit Európában. Végezetül, a *Tesla* vezeték reális megvalósulásának esélyét vizsgálva, bemutatom a Balkán-félsziget három államának biztonságpolitikai helyzetét és kilátásait a jövőben esetleg megvalósuló új vezetésekre.

A „csődiplomácia”

Az energiakereskedelem különös jelentőséggel bír a nemzetközi gazdasági és diplomáciai kapcsolatokban. A jelen írásban „csődiplomáciának” nevezett jelenség nem új keletű érdekérvényesítési technika. Ide sorolható minden olyan gazdasági korlátozás, amelynek irányultsága nem egyértelműen gazdasági jellegű, hanem sokkal inkább bizonyos politikai célokat szolgál. A „csődiplomácia” révén büntetni kívánt felet gazdasági nyomás alá helyezik, hogy annak biztonságérzetét csökkentve saját politikai érdekeiket valósítsák meg.

A földgáz- és kőolaj-felhasználás világméretű elterjedése és az azok iránt mutatkozó hatalmas kereslet a felhasználókat kiszolgáltatta a kitermelőknek. Tipikus példa a jelenségre az 1973-as olajválság, amelynek kiindulópontja ugyancsak egy politikai és nem gazdasági indok volt. Az Arab Olajexportáló Országok Nemzetközi Szervezete (Organization of Arab Petroleum Exporting Countries – OAPEC) az 1973. október 6-án kezdődött IV. arab–izraeli háború miatt jelentette be az olajembargót azokkal az államokkal szemben, amelyek Izraelt támogatták a konfliktusban.² Ebben az esetben tehát az olajfegyvert, mint gazdasági eszközt használták politikai (és katonai) érdekeik érvényesítésére.

Régi csőhálózatok

Az Európai Unió gázvezeték-hálózata az elmúlt évtizedekben mind jobban lefedte a szárazföldet, fejlődése pedig maga után vonta (egyéb biztonsági szempontok mellett) adott területek kereskedelmi és gazdasági potenciáljának kibővülését. Ez a fajta felértékelődés arra ösztönözte az Unió tagállamait, hogy a kiemelten fontos területek fejlesztését közösségi érdekű projektté³ nyilvánítsák. Az európai gázvezetékrendszerek üzemeltetői honlapjukon⁴ specifikus térképek segítségével közérthetően mutatják be az egyes régiók gázvezeték-ellátottságát.

A kontinens nyugati fele országainak ellátásbiztonsága a több forrásból beszerzett, diverzifikáltabb energiahordozók és útvonalak révén megoldott. Kockázatot inkább az Unióhoz 2004-ben és azt követően csatlakozott közép-kelet-európai államok energia-ellátása jelent. E térségben a jobbára azonos forrásból kiinduló vezetékek keletről nyugati irányban tranzitálnak. Az ettől délre található balkáni területen még ez a

² Barát Mihály: A 35 éves olajválság. Világgazdaság, 2008.12.11.

http://www.vg.hu/gazdasag/vg_online/gazdasag_-_kulfold/081211_olajvalsag_252465 (letöltve: 2016. 08. 25.)

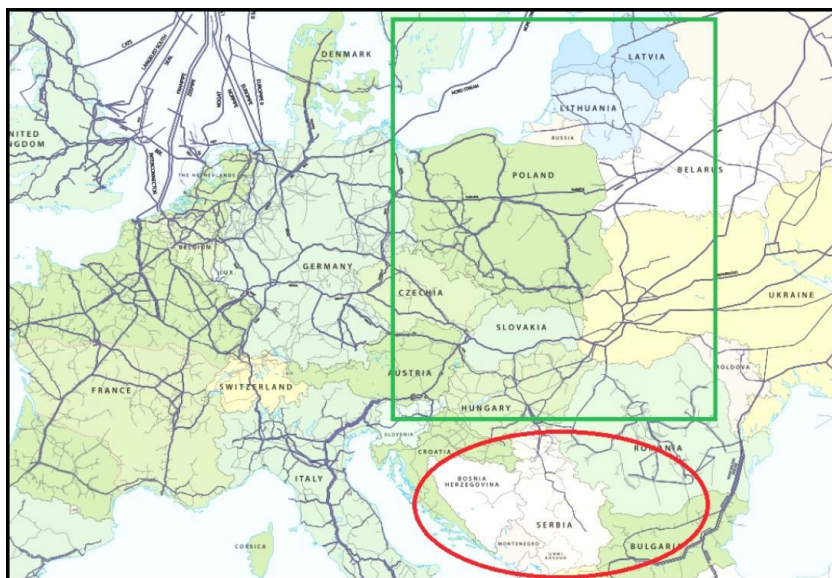
³ Projects of Common Interest. European Commission.

<https://ec.europa.eu/energy/en/topics/infrastructure/projects-common-interest> (letöltve: 2016. 11. 09.)

⁴ I. European Network of Transmission System Operators for Gas (entsog.eu)

<https://transparency.entsog.eu/#/?loadBalancingZones=false>, (letöltve: 2017. 01. 20.)

szűk tranzitálási lehetőség sem áll rendelkezésre. Ez az a terület, amely hiányos energetikai infrastruktúrájával mind az Unió, mind pedig Oroszország érdeklődését felkeltette. A jelzett hiányosságokat hivatott orvosolni az Európai Unió által 2013-ban elindított kezdeményezés. Ez az ún. közös érdekű energiainfrastruktúra-fejlesztési projektek (Projects of Common Interest – PCI) listájára gyűjtötte azon földgázprojekteket is, amelyek megépülése az egész Unió számára kifizetődő volna.

1. ábra

Az európai kontinens szárazföldi földgáz-vezetékrendszere

(Forrás: <https://transparency.entsog.eu/#/?loadBalancingZones=false> Letöltve: 2017. 04. 10.)

A jelenleg hatályos PCI-lista⁵ 2015-ben született, és annak 6. pontja⁶ foglalkozik a térségre vonatkozóan tervezett vezetékekkel. Ez elsősorban a cseh, szlovák, lengyel és horvát összekapcsolódási lehetőségeket és a szárazföldi csővezetékrendszer lehetőségét vizsgálja, majd egy későbbi pontban tér ki a balkáni lehetőségekre.

Felmerült többek között a délkelet-európai földalatti gáztároló kapacitás fejlesztése, valamint a tervezett Bulgária–Románia–Magyarország–Ausztria közötti átviteli rendszer (ROHUAT) kialakításának lehetősége is.

Témánk szempontjából érdekesebb azonban két másik vezeték, nevezetesen az Eastring⁷ és Tesla vezetékek a közösségi érdekké való nyilvánítása. Ezek arra volnának hivatottak, hogy Közép- és Délkelet-Európa gázellátását segítsék. A vezetékek a magyar kormány teljes támogatását élvezik, s megvalósulásuknak számos pozitív hozadéka lenne Magyarország számára is (ezt a tényt alátámasztja az is, hogy a Földgázszállító Zrt. (a továbbiakban: FGSZ Zrt.) által a közös érdekű projektcímre jelölt projektek között mind a kettő megtalálható).⁸

⁵ Current PCI List

http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=OJ:JOL_2016_019_R_0001&from=EN

⁶ 1. Priority Corridor North-South Gas Interconnections in Central Eastern and South Eastern Europe

⁷ Eastring official: <http://www.eastring.eu/>, (letöltve:2016. 11. 08.)

⁸ Javasolt PCI projektek publikálása. FGSZ.hu <https://fgsz.hu/hu-hu/javasolt-pci-projektek-publikalasa> (letöltve: 2016. 10. 04.)

Új csőhálózat: a Tesla?

Elemzésem tárgya: a nyugat-balkáni régióban „futó” Tesla vezeték. A téma szakirodalma és médianyilvánossága sokkal kisebb szlovák vetélytársánál, az Eastringnél. Véleményem szerint mégis több okot és nagyobb lehetőséget ad arra, hogy beszéljünk róla. Egyrészt a téma kiaknázatlansága miatt, másrészt pedig az általa megvalósítható multifunkcionalitás okán.

2. ábra

A Tesla vezeték tervezett nyomvonala (2015)

(Forrás: Fejlesztési javaslat a földgázszállító rendszer bővítésére. 12. fejezet, FGSZ, 2015. 12. 31.)

Ismeretes, hogy a vezeték, amennyiben megépül, képes volna mind orosz, mind pedig azeri gázt szállítani a Transz-Anatóliai Földgázvezeték, valamint a Török Áramlat segítségével.⁹ Nem elhanyagolható az a tény sem, hogy a vezeték nyomvonala hosszabb, és több régiót érint¹⁰ a konkurensénél, ez pedig biztonságpolitikai tekintetben ugyancsak növeli a jelentőségét. Választásom harmadik indoka, hogy a Tesla egyértelműen magyar kezdeményezés,¹¹ és a hazai lefektetett hossza is számottevő volna az eddigiekhez képest, valamint megvalósítaná Magyarország teljes integrációját

⁹ Both Eastring and Tesla have been included in the European Commission's second PCI list. Neweurope.eu <https://www.neweurope.eu/article/eu-fast-tracks-tesla-eastring-gas-lines/> (Letöltve: 2016. 10. 04.)

¹⁰ Az Eastring vezeték 4 országot érintene, míg a Tesla 5 államon haladna át (és tervezett hossza is nagyjából 350 km-el több)

¹¹ A Tesla nevet kapta az új gázvezeték. Magyarhirlap.hu http://magyarhirlap.hu/cikk/17928/A_Tesla_nevet_kapta_az_uj_gazvezetek (Letöltve: 2016. 10. 04.)

az uniós földgázellátásba. Az építés célja az egyirányú importfüggőség csökkentése, amelyet forrásdiverzifikációval igyekeznek megoldani.

Fontos megjegyeznünk, hogy építésének háttérében erős orosz érdekek is húzódnak, amely akár bizakodásra is okot adhat. A tervek szerint ez lehetne az épülőben lévő Török Áramlat európai folytatása, amellyel megvalósulna az oroszok azon igénye, hogy az ukrajnai vezetékrendszerüket leépíthessék.¹² Az Eastringnél valamivel hosszabb, 1300–1400 kilométeres útvonala¹³ a török rendszer végétől indulna. A nyomvonal Görögországon át folytatódna tovább, és Macedóniát, Szerbiát, utoljára Magyarországot érintve jutna el a bécsi Baumgartenbe. Érthető, hogy útvonala miatt mind a szlovák, mind a bolgár fél jobban támogatják az Eastring vonalat, melynek közvetlen kedvezményezettjei volnának.

A megépülés kilátásai

A vizsgálandó terület kiterjedt, és több országot magába foglaló régió, gyakorlatilag a Nyugat-Balkán déli fele. Az EU annál is inkább nagy figyelmet szentel a térségnek, mivel annak államai egytől egyig kedvezményezettjei voltak több uniós beruházásnak az elmúlt időben, s önálló munkacsoportot is rendeltek a még nem csatlakozott államok támogatására.¹⁴

A továbbiakban tekintsük át a *Barry Buzan*, *Ole Waever* és *Jaap de Wilde* által jelzett öt biztonsági szektor (ti. a katonai, a környezeti, a gazdasági, a társadalmi és a politikai szektorok) helyzetét egy nyugat-balkáni földgázvezeték tükrében.¹⁵ Az elemzéskor az vizsgáltam, hogy a vezeték pusztán léte milyen mértékben hatna az egyes szektorok dinamikájára, másrészt pedig a szektorok felől érkező ingereket gyűjtöttem össze. A szektorok elemzési sorrendje a szerzők eredeti sorrendjét követi, amelyet 1991-ben megjelent könyvükben határoztak meg. Az egyes szektorokat érintő általános tézisek megfogalmazásában Dobos Edina hasonló témájú energetikai cikke volt segítségemre.¹⁶

A katonai szektor

Ha a katonai szektor és az energia kapcsolatát vizsgáljuk, a legkézenfekvőbb közös pont az üzemanyag és a mobilizálás kérdése lesz. A térségen keresztül történő gázszállítással probléma-mentesebbé és olcsóbbá válhatna a hadiipar üzemanyag utánpótlása. Egy esetleges fegyveres konfliktus esetén azonban a vezeték könnyen stratégiai célponttá válhatna.

¹² Former Czech PM promotes Eastring gas pipeline. EurActiv.com <http://www.euractiv.com/section/central-europe/news/former-czech-pm-promotes-eastring-gas-pipeline/> (Letöltve: 2016. 09. 19.)

¹³ Tesla gas pipeline project may be included into European Commission's PCIs (exclusive). Trend News Agency <http://en.trend.az/business/energy/2429480.html> (Letöltve: 2016. 10. 04.)

¹⁴ Az Európai Unió Tanácsa. COWEB. (Letöltve: 2016. 11. 11.) <http://www.consilium.europa.eu/hu/council-eu/preparatory-bodies/working-party-western-balkans-region/>

¹⁵ Barry Buzan, Ole Waever, Jaap de Wilde: Security: A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers, 1998.

¹⁶ Dobos Edina: Az energiaellátás biztonságának elméleti kérdései. Nemzet és Biztonság, 2010. július, 43.o.

Alapvetően elmondható, hogy a térség katonai értelemben stabil, azt közvetlen fegyveres támadás nem fenyegeti. A stabilitás a jövőben várhatóan tovább nő, hiszen nemsokára Montenegró is tagja lehet az Észak-atlanti Szerződés Szervezetének.¹⁷

A környezeti szektor

A környezeti biztonsághoz való jog viszonylag új, harmadik generációs jognak tekinthető.¹⁸ Az állampolgároknak joguk van a biztonságos és élhető környezethez, ez pedig könnyen konfrontálódhat azzal a jóléti társadalmakhoz kapcsolódó érdekekkel, hogy megvalósuljon a folyamatos energiaellátás. Ezzel összefüggésben sor kerülhet a különböző zöld pártok és mozgalmak fellépéseire,¹⁹ amelyeket jórészt a kockázatos és szennyező energiaellátási metódus indokolhat.

Az osztrák és német kezdeményezésű CADSES²⁰ programnak – többek között – részét képezi a közösségi környezetvédelem is. Az általános környezetvédelmi témában a legtöbb projektet az Európai Kohéziós Alap támogatásával görög területen valósították meg.²¹

A földgázfelhasználás olyan egyéb környezeti kérdéseket vet fel, mint a fosszilis energiahordozók elégetésével keletkező szennyező anyagok, és ezzel összefüggésben az üvegházhatás erősödése. A kérdés tehát az, hogy a vizsgált országokban mekkora a hajlandóság a szekunder energiahordozókra való áttérésre, továbbá, hogy a vezeték megépülése mekkora környezeti károkat okozna az érintett bioszférában.

A villamos energia jó része ma még a szénalapú anyagok elégetéséből keletkezik, amely nyilvánvalóan függővé teszi az államokat a primer energiahordozóktól. Az osztrák költségvetésből támogatott Balkán Megújuló Energia Program (Balkan Renewable Energy Program – BREP) keretében van természetesen törekvés a megújuló energiahordozókra való áttérésre a Nyugat-Balkánon. A program keretein belül Szerbia és Macedónia is esélyes arra, hogy áramellátásának egy részét vízenergia felhasználásával termelje ki.²²

A gazdasági szektor

¹⁷ Luke Coffey, Daniel Kochis: NATO Summit 2016: NATO Must Reaffirm Its “Open Door” Policy. <http://www.heritage.org/research/reports/2016/06/nato-summit-2016-nato-must-reaffirm-its-open-door-policy> (Letöltve: 2016. 11. 01.)

¹⁸ János, Sári, Bernadette, Somody: Alapjogok. Alkotmánytan II., Osiris Kiadó, 2008. http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_alapjogok_alkotmanytan_ii/ch05.html#i_d537 (Letöltve: 2016. 10. 20.)

¹⁹ Natural Gas - Methane's contributions to global warming. Greenpeace.org <http://www.greenpeace.org/usa/global-warming/issues/natural-gas/> (Letöltve: 2016. 10. 20.)

²⁰ Eredetileg egy nagytérségi együttműködési rendszer (Central Adriatic Danubian South-Easter European Space), amelynek jelenleg 9 uniós partnere van. Érdekes, hogy a Balkán régió összes állama teljes területtel kapcsolódik a programba. A projekt elsősorban a lehetséges együttműködések dimenzióit igyekszik feltárni, globális politikai elveket megfogalmazni, s területfejlesztési stratégiákkal segíteni a részes államok fejlődését és integrációját az Unióba. Ennek közreműködésével van megvalósulóban jelenleg is több – a Balkánt és Közép-Kelet Európát érintő – földgázvezeték projekt.

²¹ A kohéziós politika és a környezetvédelem. Európai Bizottság honlapja, 2010. <http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/cohesion/hu.pdf> (Letöltve: 2016. 11. 07.)

²² Balkan Renewable Energy Program (BREP). IFC.org (Letöltve: 2017. 02. 20.) [http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region_ext_content/regions/europe+middle+east+and+north+africa/ifc+in+europe+and+central+asia/countries/balkan+renewable+energy+program+\(brep\)](http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region_ext_content/regions/europe+middle+east+and+north+africa/ifc+in+europe+and+central+asia/countries/balkan+renewable+energy+program+(brep))

Az európai jóléti társadalmak nagy részben függenek a folyamatos energia-utánpótlástól. Ugyancsak általános szabálynak látszik, hogy minél fejlettebb egy állam, annál jobban kitett gazdaságilag az nemzetközi energiapolitikáknak. Továbbá: annál inkább érdeke az állandóság fenntartása, hiszen a hálózatos energiaellátásnak ma gyakorlatilag nincsen alternatívája a legtöbb államban. A földgáz szárazföldi tranzitálásához nélkülözhetetlen a Teslához hasonló vezetékek megléte.

A bajban lévő görög gazdaságnak nagy szüksége volna egy olyan új beruházásra, amely helyzetbe hozhatná hitelezői előtt. Macedónia helyzete eltér a másik két államétól annyiban, hogy az ország – arányait tekintve – kiemelkedően sok villamos áramot használ, amelynek primer energiahordozója többek között a földgáz.²³ A tárgyalt országok közül mégis Szerbia helyzete a legkritikusabb azon tekintetben, hogy korábban a területén dúló fegyveres harcok nyomán az ország kritikus infrastruktúráinak jó része megsemmisült.

2015-ben az Unió Közép- és Délkelet-Európa Gázkontaktusa (Central and South Eastern Europe Gas Connectivity – CESEC) elnevezésű programjának köszönhetően javult az infrastrukturális ellátottság a térségben. A projekt által létrehozott „energiaunióval” az érintett délkelet-európai országok akár három különböző energiaforráshoz is hozzáférhetnek. Ennek megvalósulását láthattuk 2016 szeptemberében, amikor a munkacsoport budapesti találkozásán több földgázprojektet érintő együttműködést írtak alá.²⁴

Véleményem szerint, a Tesla megvalósulását nagyban támogatni fogja ennek a csoportnak a munkája, hiszen a jelenleg futó – általuk támogatott – kisebb földgázprojektek is ugyanazon 2015-ös PCI listán találhatóak, mint a Tesla.

A társadalmi szektor

E szektor kapcsán elsősorban a vizsgált államok etnikai összetételének arányai kerültek az elemzés középpontjába, valamint az a tény, hogy a régió fut keresztül a közel-keleti és közép-ázsiai menekültek által kiemelten használt migrációs útvonal.²⁵ Az etnikai és vallási viszonyait tekintve Görögország csaknem homogénnek mondható. Macedónia legjelentősebb kisebbsége az albán, amely etnikailag és vallásilag is elkülönül, a felek viszonya pedig nem kiegyensúlyozott. A 2008-as koszovói függetlenedés ugyancsak megterhelte kapcsolatukat, mert az ottani albánok e minta alapján kívánták volna szuverenitásukat kikényszeríteni.²⁶ Szerbia területén – Koszovó kiválása óta – a legnagyobb etnikai csoportokat a magyarok és a horvátok adják. Vallásilag is kevert képet mutat az ország, hiszen az ortodox vallású szerb többség mellett, a római katolikus valamint az iszlám vallás jelen van.²⁷

²³ Analytico Natural gas – an energy necessity for Macedonia. July 2008, (Letöltve: 2016. 11. 03.)

<http://www.analyticamk.org/files/ReportNo15.pdf>

²⁴ Hatalmas gázfolyosós szerződést írták ma alá Budapesten. Portfólió.hu

http://m.portfolio.hu/unios_forrasok/energia/hatalmas_gazfolyosos_szerzodeset_irtak_ma_ala_budapest_n.23713_7.html (Letöltve: 2016. 11. 03.)

²⁵ Megmutatjuk a legnépszerűbb migrációs útvonalakat. Diplomaci (Letöltve: 2016. 11. 03.)

http://diplomaci.blog.hu/2015/11/13/megmutatjuk_a_legnepszerubb_migracios_utvonalkat

²⁶ Etnikai feszültségek Macedóniában. Kitekintő.hu

http://kitekinto.hu/europa/2012/02/02/etnikai_feszultsegek_macedoniaban (Letöltve: 2016. 11. 06.)

²⁷ Medgyesi Ádám: Muzulmánok az ortodoxia gyűrűjében – Szerbia vallási térképe. Kitekintő.hu, 2011. 01. 23.

A növekvő migrációs nyomás mindhárom országot jelentősen érinti. 2016 februárjában napi átlagban 2000 menekült ért görög földre. Ez a szám mérséklődött, miután megszületett a török–görög megállapodás arról, hogy az EU-ba illegálisan érkezők vagy elutasított menedékkérők visszaküldhetők a török területre.²⁸ Ugyancsak rendelkeztek arról is, hogy felgyorsítják a törökországi vízumkötelesség eltörlését, amelynek elmaradása súlyos következményekkel járhat mind a Balkánra, mind pedig az Unióra nézve.²⁹ Tovább gerjesztheti a feszültséget, ha az uniós államok a Dublini Rendelet értelmében elkezdik visszaküldeni a görög földön keresztül az Unióba érkezett menedékkérőket.³⁰ A helyzet Macedóniában is hasonló: az ország csak olyan személyeket enged területére, akik birtokában vannak a szükséges papíroknak. A feszültséget tovább növeli, hogy jelenleg csak azok léphetnek macedón területre, akik háború sújtotta városokból érkeztek.³¹ Szerbia toleránsabb szomszédjaihoz képest, és a jelenleg folyó uniós csatlakozási tárgyalások miatt érzékenyebb az etnikai kisebbségeket és migránsokat érintő ügyekben.³²

A Balkán-térség elsősorban tranzit terület az oda érkezők szemében, hiszen az elmúlt évben Szerbiába érkező 6000 személy csupán 10%-a adott be menedékjogi kérelmet.³³ Ha megvalósul a határok teljes lezárása a félszigeten, az országokban ragadt muszlim bevándorlók tovább súlyosbíthatják a kevert lakosságú társadalmak egyébként is kényes viszonyait. A fokozódó társadalmi feszültség nem tesz jót sem a központi hatalom megítélésének, sem pedig az egyes nemzetközi integrációs törekvéseknek. Továbbá megnehezítheti a vezetékek megvalósulását az a tény, hogy a korábban sem rendezett, valamint újonnan felmerülő etnikai problémáik miatt az érintett országok társadalmi konfliktusai rányomhatják bélyegüket az energetikai együttműködésre is.

A politikai szektor

A szektor fő elsődleges prioritása az állami hatalom biztonsága és a joguralom megvalósulása. Egy jól működő államban az energia és ezen belül is az ellátásbiztonság garantálása a regnáló kormány feladata, amelyet gyakran külpolitikai lépésekkel valósít meg.

A nemzetközi kapcsolatokban az energetikai fölény gyakran párosul politikai fölényrel is. Az adott politikai rendszerek általános legitimitációját is nagyban

http://kitekinto.hu/eia/2011/01/23/muzulmanok_az_ortodoxia_gyrjeben_-_szerbia_vallasi_terkepe

(Letöltve: 2016. 11. 07.)

²⁸ Kevés menedékkérő érkezik Görögországba. Kitekintő.hu

http://kitekinto.hu/europa/2016/05/14/keves_menedekker_erkezik_gorogorszagba (Letöltve: 2016. 11. 09.)

²⁹ Fennáll a veszélye, hogyha az EU nem szünteti meg az említett vízumkötelettséget, a török vezetés válaszként megnyithatja a határokat a bebocsátásra váró menekült tömegek előtt

³⁰ Európai Bizottság sajtóközleménye: A Bizottság beszámol az európai migrációs stratégia keretében tett előrelépésekről. http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-4281_hu.htm (Letöltve: 2017. 02. 01.)

³¹ Macedónia bekeményít a menekültválságban. Kitekintő.hu

http://kitekinto.hu/europa/2016/03/06/macedonia_bekemenyit_a_menekultvalsagban (Letöltve: 2016. 11. 06.)

³² Szerbia is lezárna a határait a migránsok előtt. Kitekintő.hu <http://kitekinto.hu/2016/10/03/europai-ugyek/szerbia-is-lezarna-a-hatarait-a-migransok-elott/> (Letöltve: 2016. 11. 07.)

³³ Bevándorlás: senki sem akar Szerbiában maradni. Kitekintő.hu

http://kitekinto.hu/europa/2016/06/01/bevandorlas_senki_sem_akar_szerbiaban_maradni (Letöltve: 2016. 11. 07.)

befolyásolhatja a folyamatos energiaellátás megvalósulása. E területen sajnos hagy kívánnivalót maga után mindhárom állam belpolitikai helyzete.

Görögországról tudjuk, hogy a hatalmas német hitelek miatt folyamatos kereszttüzében áll az uniós vizsgálódásoknak.³⁴ A politikai bizalmatlanság igen magas az országban az Unió irányába, amely akár megnehezítheti a későbbiekben az épülő vezeték kapcsán való együttműködést. Északabba tekintve, Macedónia saját belpolitikai válságával küzd, amely a 2013-as parlamenti választások után bontakozott ki. Szerbiában is feszült a politikai helyzet, amelynek jórészt gazdasági alapja van. Az alacsony életszínvonal és a korábban lehívott IMF-hitelek terhe rányomta bélyegét a politikai légkörre.³⁵

A közhangulat kiélezett mindhárom államban, amely instabillá teszi a regnáló kormányok tényleges politikai hatalmát. A rendezetlen belső viszonyok kedvezőtlen hatással lehetnek az országok külkapcsolataira, valamint egy elhibázott gazdaságdiplomáciai lépés megpecsételheti az államhatalom sorsát is. A vezeték megépülése hozzájárulhatna a belső rend megszilárdulásához, hiszen létezése külpolitikailag emelné az országok súlyát, valamint megvalósulása jelzés értékkel bírna az ellenzék és a kiábrándult szavazók felé is.

* * *

Az európai földgázhálózatnak mindenképpen szüksége van arra, hogy új területeket kapcsoljanak be a tranzitálásba, s új módokat keressenek az orosz gázfüggőség leküzdésére. Ennek eléréséhez nagyban hozzájárulhat bármely vezeték, amelyet újonnan építenek majd a Balkán-félszigeten.

Optimista vagyok e kérdésben, hiszen Földünk jelenleg nem áll még készen arra, hogy leváltsa a fosszilis energiahordozókból nyerhető energiát okosabb megoldásokra. Ameddig ez így marad, nem kell tartanunk attól, hogy csökkenhet az új tranzitrendszerek épülésének támogatása s éppen a Balkánon. Az elemzésben számos példával támasztottam alá a térség kiemelt szerepét az egyes uniós szakpolitikákban, amely fontos szerepét a terület értékes geopolitikai helyzete is megerősít.

Utolsó gondolatként az alternatív energiaforrások (biomassza, szél-, víz-, nap-, és geotermikus energia) fontosságára hívom fel a figyelmet, amelyek igen nagy jelentőséggel bírnak a jövőben a fosszilis energiahordozók kiváltásának kapcsán.³⁶ A környezettudatosság és felhasználási hatékonyság jegyében számos tanulmány és irányelv született már az Unióban, amelyek célja egyértelműen azok felhasználásának terjesztése volt. Az eddigi mérleg: változó sikerek.

³⁴ Aditya Chakraborty: Greece is a sideshow. The eurozone has failed, and Germans are its victims too. <https://www.theguardian.com/commentisfree/2015/jun/22/greece-eurozone-germans-single-currency> (Letöltve: 2016. 11. 01.)

³⁵ Nagy Attila Tibor: A szerbiai politikai rendszer jelenlegi állapota. Méltányosság Politikaelemző Központ, Bp. 2011. <http://meltanyossag.hu/files/meltany/imce/doc/ip-szerbpol-110327.pdf> (Letöltve: 2016. 11. 02.)

³⁶ Megújuló energiaforrások. Energiacentrum <http://www.energiacentrum.com/energetika/megujulo-energiaforrasok-jellemzoirol-fajtairol/> (Letöltés: 2016. 11. 02.)

A jövő lehetősége a megújuló energia, de amíg rendelkezésre állnak, és támogatást élveznek fosszilis vetélytársaik, addig nem remélhetünk tartós növekedést ezen a téren.

A Föld primer energiahordozó-készletei rohamosan fogynak. Az átállás a környezettudatosabb megoldásokra mégsem egyértelmű opció. Összességében kijelenthető, hogy ahogy egy gázvezeték nyomvonalának kijelölésénél, úgy a forráshelyszín és befektetők kiválasztásánál sem vizsgálódhatunk csupán gazdasági és környezeti érdekek nyomán, mert a politika, azaz a „csődiplomácia” dönt.

FELHASZNÁLT IRODALOM

A kohéziós politika és a környezetvédelem. Európai Bizottság honlapja, 2010.

<http://ec.europa.eu/environment/pubs/pdf/factsheets/cohesion/hu.pdf>

Balkan Renewable Energy Program (BREP). IFC.org (Letöltve: 2017. 02. 20.)

[http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region_ext_content/regions/europe+middle+east+and+north+africa/ifc+in+europe+and+central+asia/countries/balkan+renewable+energy+program+\(brep\)](http://www.ifc.org/wps/wcm/connect/region_ext_content/regions/europe+middle+east+and+north+africa/ifc+in+europe+and+central+asia/countries/balkan+renewable+energy+program+(brep))

Barát Mihály: A 35 éves olajválság. Világgazdaság, 2008.12.11.

http://www.vg.hu/gazdasag/vg_online/gazdasag_kulfold/081211_olajvalsag_252465 (letöltve: 2016. 08. 25.)

Barry Buzan – Ole Waever – Jaap de Wilde: Security: A New Framework for Analysis. Lynne Rienner Publishers, 1998.

Both Eastring and Tesla have been included in the European Commission’s second PCI list. Neweurope.eu <https://www.neweurope.eu/article/eu-fast-tracks-tesla-eastring-gas-lines/> (Letöltve: 2016. 10. 04.)

Dobos Edina: Az energiaellátás biztonságának elméleti kérdései. Nemzet és Biztonság, 2010. július

Hatalmas gázfolyosós szerződést írták ma alá Budapesten. Portfolió.hu

http://m.portfolio.hu/unios_forrasok/energia/hatalmas_gazfolyosos_szerzodest_irta_k_ma_ala_budapesten.237137.html

Etnikai feszültségek Macedóniában. Kitekintő.hu

http://kitekinto.hu/europa/2012/02/02/etnikai_feszultsegek_macedoniaban

János, Sári, Bernadette, Somody: Alapjogok. Alkotmánytan II., Osiris Kiadó, 2008.

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_520_alapjogok_alkotmanytan_ii/ch05.html#id537 (Letöltve: 2016. 10. 20.)

Jobbágy Szabolcs: Hazai és EU energiabiztonság és a megújuló energiaforrások. Hadmérnök, 2010. V. évf. 3. sz.

Luke Coffey, Daniel Kochis: NATO Summit 2016: NATO Must Reaffirm Its “Open Door” Policy. <http://www.heritage.org/research/reports/2016/06/nato-summit-2016-nato-must-reaffirm-its-open-door-policy>

Medgyesi Ádám: Muzulmánok az ortodoxia gyűrűjében – Szerbia vallási térképe. Kitekintő.hu, 2011. 01. 23.

http://kitekinto.hu/eia/2011/01/23/muzulmanok_az_ortodoxia_gyrijeben_szerbia_vallasi_terkepe

Megújuló energiaforrások. Energiacentrum

<http://www.energiacentrum.com/energetika/megujulo-energiaforrasok-jellemzoirol-fajtairol/> (Letöltés: 2016.11. 02.)

Nagy Attila Tibor: A szerbiai politikai rendszer jelenlegi állapota. Méltányosság
Politikaelemző Központ, Bp. 2011.

<http://meltanyosság.hu/files/meltany/imce/doc/ip-szerbpol-110327.pdf>

Tesla gas pipeline project may be included into European Commission's PCIs
(exclusive). Trend News Agency <http://en.trend.az/business/energy/2429480.html>
(Letöltve: 2016. 10. 04.)